

Klauzurní práce č. 1 (97) konaná dne 15. dubna 2011

Václav

Václav byl správcem ubytovny, ve které bydlela rovněž slečna Simona. Ta se teprve počátkem roku 2010 vrátila z výkonu tříletého trestu odnětí svobody, který jí byl uložen za pojistný podvod záležející v tom, že při uplatnění nároku na pojistné plnění úmyslně uvedla nepravdivé údaje, čímž způsobila škodu nikoliv malou.

V prosinci 2010 Simona požádala Václava, zda by jí nepůjčil 7.000 Kč na dárky pro její rodiče, které se chystá o vánocích navštívit. Václav jí peníze půjčil a dohodli se, že mu je do konce února 2011 vrátí. V době půjčky však Simona neměla vůbec žádnou představu, z čeho peníze vrátí, protože dlužila „na koho se podívala“ a její nepravdivé příjmy k úhradě dluhu rozhodně nestačily.

V březnu Simona oznámila Václavovi, že peníze na vrácení půjčky nemá a namísto toho mu nabídla své „služby“, kterými se ostatně po většinu svého života živila. Po kratším váhání dal Václav přednost penězům. Využil situace, kdy Simona držela v ruce svůj mobilní telefon v hodnotě 500 Kč, nečekaně jej vytrhl Simoně z ruky a strčil do své kapsy s tím, že telefon prodá v bazaru a peníze si ponechá na částečnou úhradu své pohledávky.

Po necelé hodině za Václavem přišel Hans, o kterém Václav věděl pouze to, že u Simony občas přespává. Nic víc o něm nevěděl. Hans beze slov předal Václavovi list papíru, ve kterém Simona Václavovi vyhrožovala, že pokud jí telefon nevrátí, bude si na jeho chování „stěžovat na policii, ta si ho podá a on skončí v kriminále“. Na to Václav Hansovi řekl, aby Simoně vyřídil, že pokud půjde na policii, pak jí „zmaluje ciferník tak, že o žádného zákazníka týden ani nezavadí“. Hans jenom pokrčil rameny a odešel bez jediného slova. Byl totiž Němec a Václavovi vůbec nerozuměl. Protože se vrátil bez telefonu, odebrala se Simona na policii.

Otázky

1. Jak právně posoudíme jednání Václava ? Odůvodněte.
2. Na Simonu byla podána obžaloba, jejímž předmětem bylo vylákání půjčky peněz na Václavovi v prosinci roku 2010. Jak soud ve svém rozsudku toto jednání Simony právně posoudí za předpokladu, že až v hlavním líčení vyšlo najevo, že již v listopadu roku 2010 za stejných okolností a pod stejnou záminkou vylákala Simona postupně od dalších pěti osob ještě další částku 45.000 Kč ? Odůvodněte.

3. Ze zadání vyplývá, že Simona byla ke tříletému nepodmíněnému trestu odnětí svobody za pojistný podvod odsouzena ještě za účinnosti trestního zákona z roku 1961 (§ 250a odst. 1, 3 zák. č. 140/1961 Sb.). Podle § 210 odst. 1 trestního zákoníku účinného od 1. 1. 2010 však na takový čin stanoví trestní zákoník trest odnětí svobody s horní hranicí nejvýše dva roky. Měla tato změna právní úpravy vliv na délku výkonu trestu odnětí svobody Simony? Odůvodněte.

4. Před zahájením trestního stíhání podal vysvětlení Martin, který byl náhodným svědkem jednání Václava s Hansem. Podání vysvětlení byl přítomen pouze policejní komisař a Martin. Ve svém vysvětlení Martin věrně reprodukoval Václavovu pohrůžku. Po vydání usnesení o zahájení trestního stíhání již nebyl v přípravném řízení znovu vyslechnut. Krátce před konáním hlavního líčení však utrpěl pracovní úraz a zemřel. Státní zástupce požadoval, aby samosoudce k důkazu přečetl listinu zachycující Martinovo vysvětlení. Byl tento požadavek správný? Odůvodněte.

5. Václav byl uznán vinným jednáním uvedeným v zadání a byl mu uložen podmíněný trest odnětí svobody v trvání osmi měsíců, jehož výkon byl odložen na zkušební dobu jednoho roku. Samosoudce ale nerozhodl o způsobu výkonu trestu. Byl postup samosoudce správný? Odůvodněte.

6. Předpokládejme, že součástí vyhlášeného odsuzujícího rozsudku byl i výrok o povinnosti Václava zaplatit státu 350 Kč, které soud vyplatil tlumočnickovi jako odměnu za tlumočení při výslechu Hanse. Byl tento postup správný? Odůvodněte.

7. Václav byl odsouzen pro jednání popsané v zadání rozsudkem soudu prvního stupně, který nabyl právní moci poté, co bylo odvolání Václava podle § 256 tr. řádu zamítnuto. Václavova matka prostřednictvím advokáta podala ve prospěch svého syna proti rozhodnutí o zamítnutí odvolání v zákonné lhůtě dovolání. Nejvyšší soud její dovolání odmítl podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. řádu jako podané neoprávněnou osobou. Byl postup Nejvyššího soudu správný? Odůvodněte.

Poznámka:

1. U všech závěrů obsažených v odpovědích týkajících se subsumpcí případu pod zákonné ustanovení musí být ustanovení přesně citováno (nejen jeho název, ale i číslo paragrafu, odstavce, písmeno, alinea).
2. Při subsumpci musí být provedena konfrontace požadavků obsažených v zákonném ustanovení se skutkovým zjištěním (podobně jako to činí soud ve výroku rozsudku).
3. Závěry obsažené v odpovědích musí být náležitě odůvodněny (např. třeba uvést, proč třeba určité jednání posuzovat jako účastenství ve formě návodu a nikoli jako spolupachatelství).

VÁCLAV Řešení

1.

Václav spáchal přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) TZ ve vícečinném souběhu s pokusem přečinu vydírání podle § 21 odst. 1, § 175 odst. 1 TZ.

Václav nejdříve nečekaně vytrhl Simoně z ruky mobilní telefon v hodnotě 500 Kč v úmyslu jej prodat v bazaru a peníze si ponechat na částečnou úhradu své pohledávky.

Václav si telefon dal do kapsy a od Simony odešel. Telefon tak odejmul z moci oprávněné osoby a zjednal si možnost s ním nakládat s vyloučením oprávněné osoby, tedy se cizí věci zmocnil.

Václav chtěl telefon prodat do bazaru a utržené peníze si ponechat. Prodej věci je dispoziční oprávnění, které náleží vesměs pouze vlastníku věci. Václav chtěl s telefonem disponovat jako jeho vlastník, tedy si cizí věc přisvojil.

Simona držela telefon v ruce, tedy měla ho při sobě. Václav proto spáchal čin na věci, kterou měl jiný při sobě.

Václav spáchal trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. d) TZ.

Na trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 TZ stanoví zákon trest odnětí svobody s horní hranicí 2 let, tedy nepřevyšující 5 let. Podle § 14 odst. 2 TZ jde proto o přečin.

Poté Václav Hansovi sdělil, aby vyřídil Simoně, že pokud půjde na policii, pak ji „zmaluje ciferník tak, že o žádného zákazníka týden ani nezavadí“. Tato slova nelze interpretovat jinak, než jako pohrůžku násilím. [Vzhledem k tomu, že následky napadení na obličej Simony, jímž Václav vyhrožoval, měly trvat pouze jeden týden, nejednalo se o pohrůžku těžkou újmou na zdraví podle § 122 odst. 2 písm. f) nebo i) TZ.]

Václav chtěl pohrůžkou násilím ovlivnit rozhodnutí Simony jít na policii, tedy nutil Simonu, aby něco opomenula.

Takové jednání je trestným činem vydíráním podle § 175 odst. 1 TZ.

Na trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1 TZ stanoví zákon trest odnětí svobody s horní hranicí 4 let, tedy nepřevyšující 5 let. Podle § 14 odst. 2 TZ jde proto o přečin.

Pohrůžka násilím však nedošla adresáta, protože Hans Václavovi nerozuměl a Simoně jeho vzkaz proto nemohl vyříditi. K ovlivnění svobody rozhodování Simony tedy nedošlo a trestný čin tak nebyl dokonán.

Václav však pohrůžku násilím pronesl v úmyslu, aby ji Hans vyřídil Simoně. Uskutečnil tedy již jednání, které je znakem objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu, a proto jde o jednání bezprostředně směřující k dokonání, avšak k dokonání nedošlo. Jde proto o jednání ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 TZ. (Jednalo se o ukončený pokus spáchaný nezpůsobilým prostředkem.)

Skutek je souhrn všech vnějších projevů pachatelovy vůle, které jsou příčinou následku významného z hlediska trestního práva, pokud jsou zahrnuty zaviněním. Václav nejdříve pojal vůli vzít si telefon a tento prodat, a tuto vůli projevil tím, že se zmocnil telefonu a tím porušil zájem na ochraně vlastnictví. Teprve když Hans přinesl vzkaz od Simony, pojal vůli pohrozit Simoně, a tuto vůli projevil tím, že Hanse

požádal, aby Simoně vyřídil pohružku a tím ohrozil zájem na svobodě rozhodování. Jde proto o dva skutky.

Ze zadání vyplývá, že pohružku pronesl hodinu poté, co se zmocnil telefonu. Je proto vyloučeno, aby v mezidobí byl vyhlášen odsuzující rozsudek za prvý skutek záležející v krádeži telefonu (§ 43 odst. 2 TZ). Jde proto o souběh.

Tedy Václav ve vícečinném souběhu:

- jednak si přisvojil cizí věci tím, že se jí zmocnil a čin spáchal na věci, kterou měl jiný při sobě,
- jednak učinil jednání, které bezprostředně směřovalo k nucení jiného pohružkou násilí, aby něco opominul, a jehož se dopustil v úmyslu čin spáchat, přičemž k dokonání činu (nucení jiného) nedošlo.

2.

Simona spáchala přečin podvodu podle § 209 odst. 1, 2 TZ.

Simona si od Václava půjčila 7.000 Kč a zavázala se půjčku vrátit do konce února, ačkoliv v té době neměla žádnou představu, z čeho půjčku vrátí, protože dlužila „na koho se podívala“ a její nepravdivé příjmy k úhradě dluhu rozhodně nestačily.

Jestliže Simona v době, kdy jí Václav peníze předával, neměla žádnou představu, jak dluh uhradí, tedy nepředstavovala si žádnou okolnost, která by jí vrácení dluhu umožnila, pak byla přinejmenším srozuměna (smířena) s tím, že ve lhůtě splatnosti půjčku nebude schopna vrátit. (viz ustanovení § 15 odst. 1 písm. b/, odst. 2 TZ o nepřímém úmyslu). Tvrzením o tom, že peníze do konce února vrátí, tak úmyslně uváděla Václava v omyl.

Částka 7.000 Kč, o kterou byl zkrácen majetek Václava, představuje podle § 138 odst. 1 TZ škodu nikoliv nepatrnou.

Simona se ke škodě Václavova majetku obohatila o 7.000 Kč.

Tímto jednáním tak Simona naplnila zákonné znaky trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 TZ.

Ze zadání však vyplývá, že ještě před tímto činem byla Simona odsouzena za pojistný podvod, záležející v tom, že při uplatnění nároku na pojistné plnění uvedla nepravdivé údaje, čímž způsobila škodu nikoliv malou. Jak trestný čin podvodu, tak i trestný čin pojistného podvodu spočívají v úmyslném podvodném (listivém) jednání (uvedení v omyl, využití omylu, zamlčení podstatných skutečností, resp. uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů či zamlčení podstatných údajů). V daném případě se oba trestné činy shodují též v tom, že jimi pachatel na cizím majetku způsobil škodu (nikoliv nepatrnou, resp. nikoliv malou). „Takovým činem“ ve smyslu § 209 odst. 2 TZ je proto třeba rozumět nejen trestný čin podvodu, ale i trestný čin pojistného podvodu.

Z výkonu trestu odnětí svobody za pojistný podvod se Simona vrátila necelý rok předtím, než vylákala z Václava půjčku 7.000 Kč. „Potrestáním“ ve smyslu § 209 odst. 2 TZ rozumíme předchozí (byť částečný) výkon trestu, uložený za spáchaný trestný čin. K propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (lhostejno zda úplným vykonáním nebo podmíněným propuštěním nebo upuštěním nebo prominutím) došlo před necelým rokem, tedy v posledních třech letech před spáchaním nového skutku.

[Pro úplnost třeba dodat, že ze zadání neplatí nic, z čeho by bylo možno usuzovat na to, že by se ohledně předchozího odsouzení na Simonu hledělo, jako by nebyla odsouzena (např. zahlazení odsouzení, milost či amnestie prezidenta republiky)].

Na trestný čin podvodu podle § 209 odst. 2 TZ stanoví zákon trest odnětí svobody s horní hranicí 3 let, tedy nepřevyšující 5 let. Podle § 14 odst. 2 TZ jde proto o přečin.

[Soud jednání Simony nemůže právně posoudit jako pokračování (§ 116 TZ) v přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 3 TZ. Předmětem obžaloby bylo pouze jednání z prosince roku 2010, přičemž podle § 12 odst. 12 TR se v trestním řízení každý dílčí útok pokračujícího trestného činu považuje za samostatný skutek a soud může podle § 220 odst. 1 TR rozhodnout pouze o skutku, který je uveden v žalobním návrhu. Soud tedy nemůže rozhodovat o dílčích útocích – skutcích, které nejsou předmětem obžaloby.]

Simona tedy:

- sebe obohatila tím, že jiného uvedla v omyl a způsobila tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou, přičemž byla za takový čin v posledních třech letech potrestána

3.

Tato změna právní úpravy neměla vliv na délku výkonu trestu odnětí svobody, který byl Simoně uložen.

Ustanovení § 2 odst. 1 nebo 3 TZ o použití pozdějšího zákona, je-li pro pachatele příznivější, se zde neuplatní, protože se vztahuje pouze na případy, kdy se o trestném činu rozhoduje v době, kdy příznivější právní úprava je již účinná. Zde však již ke dni změny právní úpravy (k 1.1.2010) bylo rozhodnuto a odsuzující rozsudek byl pravomocný a vykonatelný.

Ustanovení § 3 odst. 1 TZ se rovněž neuplatní, protože se týká pouze druhu trestu (nikoliv výměry) a nadto se rovněž vztahuje pouze na případy, kdy se o trestném činu teprve rozhoduje.

Pokud by se v souvislosti se změnou právní úpravy měla změnit i výměra již pravomocně uložených trestů, musel by tak trestní zákoník výslovně stanovit v přechodných ustanoveních. Trestní zákoník však žádné takové ustanovení neobsahuje. (Ustanovení § 419 TZ se týká pouze případů, kdy byl před účinností trestního zákoníku uložen trest za čin, který podle nové právní úpravy již není trestným činem.)

Změna právní úpravy by nebyla ani důvodem pro podání mimořádných opravných prostředků.

Změna právní úpravy k 1.1.2010 tak neměla žádný vliv na délku výkonu trestu odnětí svobody, který byl Simoně uložen.

4.

Požadavek státního zástupce na čtení úředního záznamu o podaném vysvětlení byl v rozporu s § 158 odst. 5 TR a s § 211 odst. 2 písm. a) TR.

Ze zadání vyplývá, že Martin podával vysvětlení, přičemž podání vysvětlení byl přítomen pouze policejní komisař a Martin. To znamená, že se nejednalo o neodkladný ani o neopakovatelný úkon, protože v takovém případě by podle § 158a TR musel být přítomen ještě soudce.

Podle § 158 odst. 5 TŘ se o obsahu vysvětlení, které nemá povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, sepíše úřední záznam.

Z téhož ustanovení vyplývá, že úřední záznam o podaném vysvětlení zásadně nemůže být v řízení před soudem použit jako důkaz, pokud tento zákon nestanoví jinak.

[Jediným případem, kdy by bylo možno úřední záznam o podaném vysvětlení číst, je podle § 314d odst. 2 TŘ situace, kdy se koná hlavní líčení ve zjednodušeném řízení a státní zástupce i obviněný s tím souhlasí.

Podle § 314b odst. 1 TŘ se hlavní líčení ve zjednodušeném řízení může konat pouze tehdy, pokud předcházelo zkrácené přípravné řízení. Ze zadání však vyplývá, že v posuzovaném případě bylo v přípravném řízení vydáno usnesení o zahájení trestního stíhání. To znamená, že se nekonalo zkrácené přípravné řízení, protože ve zkráceném přípravném řízení se nevydává usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 179b odst. 3, § 179c odst. 1 TŘ) a účinky zahájení trestního stíhání nastávají až doručením návrhu na potrestání soudu (§ 314b odst. 1 TŘ).

Kromě toho by o skutku kvalifikovaném mj. jako trestný čin vydírání podle § 175 odst. 1 TZ nebylo možno zkrácené přípravné řízení vůbec konat, protože na tento trestný čin stanoví zákon trest odnětí svobody s horní hranicí 4 let a podle § 179a odst. 1 TŘ lze zkrácené přípravné řízení konat pouze o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje 3 léta.

Konečně z téhož ustanovení vyplývá, že je-li ten, kdo podal vysvětlení, později vyslýchán jako svědek, nemůže být úřední záznam o podaném vysvětlení přečten ani jinak konstatován jeho obsah.]

Ustanovení § 211 odst. 2 písm. a) TŘ sice připouští, aby v případě, kdy svědek zemřel, byl čten protokol o jeho výpovědi z přípravného řízení, avšak v posuzovaném případě se nejednalo o „protokol o výpovědi“, ale o „úřední záznam o vysvětlení“.

Návrh státního zástupce, aby samosoudce k důkazu v hlavním líčení přečetl úřední záznam o podaném vysvětlení, neměl oporu v trestním řádu a byl v rozporu s ustanovením § 158 odst. 5 TŘ a s ustanovením § 211 odst. 2 písm. a) TŘ.

5.

Postup samosoudce byl v souladu s § 83 odst. 5 TZ.

Podle § 83 odst. 1 TZ jestliže se odsouzený ve zkušební době neosvědčil (nevedl řádný život, nevyhověl uloženým podmínkám) rozhodne soud tak, se podmíněně odložený trest odnětí svobody vykoná.

Podle § 83 odst. 5 TZ rozhodne-li soud podle § 83 odst. 1 TZ, že se trest vykoná, rozhodne zároveň o způsobu výkonu trestu. O způsobu výkonu podmíněného trestu odnětí svobody (tj. o zařazení odsouzeného do určitého typu věznice) bude tedy soud rozhodovat až v případě, pokud by se odsouzený ve zkušební době neosvědčil a soud by nařídil výkon trestu.

Konečně podle ustanovení § 122 odst. 1 TŘ musí odsuzující rozsudek obsahovat výrok o způsobu výkonu trestu (tj. o zařazení odsouzeného pro výkon trestu odnětí svobody do určitého typu věznice podle § 56 TZ) pouze v případě, že je ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody, nikoliv v případě, že je ukládán podmíněný trest odnětí svobody.

Postup samosoudce byl tedy správný.

6.

Postup samosoudce byl v rozporu s § 152 odst. 1 písm. d), § 156 TŘ.

Podle § 151 odst. 1 TŘ náklady nutné k provedení trestního řízení nese zásadně stát.

Z ustanovení § 152 odst. 1 písm. d) TŘ vyplývá, že (s výjimkou nákladů vazby a výkonu trestu odnětí svobody a odměny a hotových výdajů ustanoveného obhájce) je obžalovaný, který byl pravomocně uznán vinným, veškeré ostatní náklady státu povinen nahradit v paušální částce. Nikoliv tedy ve výši skutečně vynaložených nákladů.

Z ustanovení § 156 TŘ pak plyne, že samosoudce (podle § 314b odst. 4 TŘ má samosoudce stejná práva a povinnosti jako senát a předseda senátu) rozhodne o povinnosti k náhradě nákladů stanovených paušální částkou až po právní moci rozsudku. Nikoliv tedy výrokem, který by byl součástí odsuzujícího rozsudku.

Samosoudce tak měl o povinnosti k náhradě nákladů řízení rozhodnout jednak až po právní moci rozsudku a jednak v paušální částce.

7.

Postup Nejvyššího soudu nebyl správný, byl v rozporu s ustanovením § 265d odst. 2 TŘ.

Dovolání ve prospěch obviněného může být podle § 265d odst. 1 podáno pouze obviněným nebo nejvyšším státním zástupcem. Je-li obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, může podle § 265d odst. 2 TŘ (poslední věta) podat dovolání i proti jeho vůli zákonný zástupce nebo obhájce, avšak vždy jménem obviněného.

Je pravda, že je-li dovolání podáno neoprávněnou osobou, Nejvyšší soud takové dovolání odmítne podle § 265i odst. 1 písm. c) TŘ. Avšak v případě dovolání podaného osobami, které by mohly ve prospěch obviněného podat odvolání (§ 267 odst. 2 TŘ), se takové podání za dovolání vůbec nepovažuje a trestní řád zde stanoví zvláštní postup.

Podle § 265d odst. 2 (čtvrtá věta) TŘ je-li dovolání podáno osobami, které by mohly ve prospěch obviněného podat odvolání (§ 267 odst. 2 TŘ), Nejvyšší soud o takovém podání nerozhoduje, ale zašle ho v závislosti na jeho obsahu buď příslušnému soudu jako návrh na povolení obnovy řízení (§ 277 a násl.) nebo ministru spravedlnosti jako podnět k podání stížnosti pro porušení zákona (§ 266 a násl.), případně ho vrátí odesílateli s poučením o tom, kdo je oprávněn dovolání podat (pokud by ještě bylo možno dodržet lhůtu k podání řádného dovolání).

(Ze zadání nevyplývá žádná informace, ze které by bylo možno usuzovat, že Václav byl zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo že jeho způsobilost k právním úkonům byla omezena.)

* * *